

T.B.M.M.
CUMHURİYET HALK PARTİSİ
Grup Başkanlığı
Tarih : 14 Mart 2024
Sayı : 432

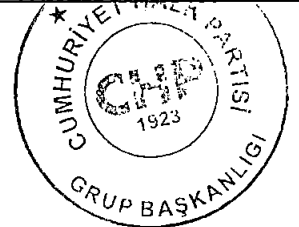
TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Çay Kanunu Teklifi gerekçesiyle birlikte ekte sunulmaktadır.

Gereğini saygılarımla arz ederim. 08/03/2024

Tahsin Ocaklı
Rize Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI	
Tali Komisyon	Adalet , Plan ve Bütçe , Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji
Esas Komisyon	Tarım, Orman ve Köyşleri
Tarih: 14-3-2024	Esas No: 2/2078

T B M M KANUNLAR ve KARARLAR BŞK.LİĞİ
1 4 Mart 2024
Numara:

T B M M GENEL EVRAK
1 4 Mart 2024
No: 1397571

GENEL GEREKÇE

Bugün 1,5 milyon insanın geçim kaynağı durumundaki çay tarımının yapıldığı Doğu Karadeniz Bölgesinde, çaydan önce ekonomik değere sahip herhangi bir ürün yetiştirmemekteydi. Bölgenin coğrafi yapısı kara ve deniz ulaşımını zorlaştırdığı için ticaret gelişmemiştir. Balıkçılık sınırlı olarak yapılmaktaydı, ev ihtiyacını karşılamaya yetecek kadar üretilen mısır, fasulye, karalahana gibi tarımsal ürünler ile portakal, mandalina, elma, ceviz, fındık ve kestane gibi meyveler ise ticarete konu olacak ölçekte üretilmemekteydi. Bundan dolayı Rize ve çevresinde yetişkin erkeklerin birçoğu ekmek parası kazanmak için gurbete çıkmaktaydı.

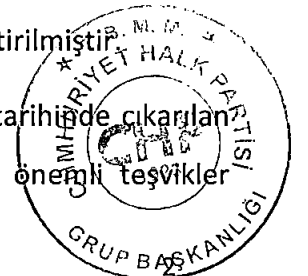
Bölgede çayın yetiştirilmesi ile ilgili çalışmalar Osmanlı Devleti'nde Tanzimat Dönemine kadar gider ancak ilk ciddi girişim, 1918 yılında Doğu Karadeniz Bölgesine zirai araştırmalar yapmak üzere bir heyetin gönderilmesidir. Bu heyet Rize ve havalisinde çay yetiştirilebileceğini bir raporla İktisat Vekâlet'ine bildirmiştir.

Bölge halkının kaderini değiştirecek olan çay tarımının yapılmaya başlanması ise Cumhuriyet'ten sonra mümkün olmuştur. Birinci Meclis İktisat Vekâleti Ziraat Genel Müdürü Zihni Derin'in, insanları doğduğu topraklarda barındıracak tarımsal faaliyetleri geliştirmek, çay ve narenciye yetiştiriciliğine önayak olmak üzere Mustafa Kemal Atatürk tarafından görevlendirilip 1923'te Rize'ye gönderilmesi bölge için bir dönüm noktası olmuştur.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yıllarına denk gelen çay tarımı ve sanayisinin başlatılması çalışmaları, yoksul bir bölge olan ve çokça göç veren Rize ve çevresi için bir bölgesel kalkınma programı olarak hayat bulmuştur.

Çay tarımı ve sanayisi ile ilgili ilk yasal düzenleme, 6 Şubat 1924 tarihinde çıkarılan *Rize Vilâyetiyle Borçka Kazasında Fındık, Portakal, Limon, Mandalina ve Çay Yetiştirilmesi Hakkındaki 407 sayılı Kanun*'dur. Ne var ki, bu çabalara karşın çay yetiştiriciliğinde 1935-36'ya kadar hızlı bir ilerleme kaydedilememiştir. Dönemin Başbakanı İsmet İnönü, 1935 yılındaki Rize ziyaretinde çay yetiştiriciliğini yerinde izleyerek bu konuya verdiği önemi göstermiş, üreticilere başta ücretsiz tohum olmak üzere çeşitli teşvikler verilmesini sağlamıştır. Bu ziyaret ve verilen teşvikler halkı yüreklendirmiş, çay üretimi sürecini hızlandırmıştır. Bölgenin ekonomik ve sosyal yönden kalkınması, geliştirilmesi ve göç olgusunun yarattığı sosyal problemleri azaltmak amacıyla desteklenen çay tarımı birkaç yıl içinde meyvelerini vermeye başlamıştır. 1938 yılında ilk yaş çay yaprağı hasadı yapılmış ve kuru çay üretimi kurulan küçük atölyelerde gerçekleştirilmiştir.

Artık yetersiz kaldığı düşünülen 407 sayılı kanun yerine 27 Mart 1940 tarihinde çıkarılan 3788 sayılı Kanunla çay yetiştiriciliğine bazı standartlar getirilmiş, üreticiye önemli teşvikler

sağlanmıştır. Bu tarihten itibaren çay tarım alanları giderek artmış, yeni işleme tesisleri kurulmuştur. Ancak ilk modern çay fabrikası 1947 yılında Rize’de işletmeye açılmıştır.

Türkiye’de çay tarımı ve sanayii faaliyetleri 1938-1948 yılları arasında Devlet Ziraat İşletmeleri Kurumunca, 1949-1971 yılları arasında ise Tekel Genel Müdürlüğü ve Tarım Bakanlığı işbirliği ile sürdürülmüştür. Çay tarımı ve sanayii 1971 yılının sonlarında TEKEL Genel Müdürlüğü bünyesinden ayrılmıştır. 4/12/1971 tarihinde 1497 sayılı Çay Kurumu Kanunu yürürlüğe girmiştir. Bu Kanun ile tarım, üretim ve pazarlama dâhil tüm faaliyetler Çay Kurumu Genel Müdürlüğüne devredilmiştir. Kurum tüzel kişiliğe sahip, faaliyetlerinde özerk ve sorumluluğu sermayesi ile sınırlı bir İktisadi Devlet Kuruluşu olarak 1973 yılında Rize’de faaliyetlerine başlamıştır.

Üreticiler için çay tarımının altın devri 60’lı yılların sonu ve 70’li yıllardır. Çay ekim alanlarının artması ve yaş çay alım fiyatlarının siyasi rekabet nedeniyle yüksek tutulması bölgede refahı artırmış, Karadeniz insanını yoksulluktan kurtarmıştır. Çay tarımı ve sanayisinin sorunları da çaycılığın zirvede olduğu bu dönemde başlamıştır. Dönemin siyasi iktidarları, popülizminin ötesine geçip çaycılığı geleceğe taşıyacak düzenlemeleri yapmamışlardır. 70’li yıllarda çay ekim alanları kontrolsüzce genişlemiş, çay alım yerlerine getirilen yapraklar kalitesine bakılmadan üreticiden alınmış, gerçekçi olmayan fiyat politikası izlenmiş, alınan yaş çayın kapasite fazlası olan kısmı denize dökülmüştür. 12 Eylül cunta yönetimi ise adeta 70’li yılların intikamını alırcasına çaycılıkta da sıkıyönetim uygulamıştır. Bu dönemde tekrar 2,5 yaprağa dönülmüş, çok düşük fiyatlar verilmiş, ekim alanları da sınırlandırılmıştır.

Çay Kurumu, 19/10/1983 tarih ve 2929 sayılı iktisadi Devlet Teşekkülleri ve Kamu İktisadi Kuruluşları Hakkında Kanun ile "Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğü" adını almış, 28/10/1983 tarih ve 112 sayılı KHK ile Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğü (ÇAYKUR) adıyla Kamu İktisadi Kuruluşu oluşturulmuştur. 2929 Sayılı Kanun; 17.06.1982 tarih ve 2680 sayılı Kanuna dayanılarak Kamu İktisadi Teşebbüslerinin yeniden düzenlenmesi için çıkarılan ve 18.06.1984 de yayımlanan 08.06.1984 tarih ve 233 sayılı KHK ile yürürlükten kaldırılmıştır. Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğü, 24.11.1994 tarih ve 4046 sayılı Kanun ile Başbakanlık ile ilişkilendirilerek KİK kapsamından çıkarılmış ve İktisadi Devlet Teşekkülleri arasına alınmıştır.

Yeniden demokrasiye geçilmesi ile birlikte her alanda olduğu gibi çay üretiminde de liberalleşme rüzgârları esmeye başlamıştır. 4 Aralık 1984 tarihinde çıkarılan 3092 sayılı Çay Kanunu ile çay tarımı, üretimi, işlenmesi ve satışı serbest bırakılmıştır. Böylece; KİT olan ÇAYKUR’la beraber gerçek ve tüzel kişilere, üreticilerden yaş çay yaprağı satın alabilme, çay işleme ve paketleme fabrikaları kurup işletme imkânı tanınmıştır. Kanun, çayda devlet tekeline kaldırarak ÇAYKUR’u öze

Neo-liberal anlayışa göre ÇAYKUR'un yapısı ve işleyişi hantaldı. Oysa özel sektör hızlı karar alıp uygulama imkânına sahipti ve dünya çay piyasasında özel sektör marifetiyle söz sahibi olunacaktı.

3092 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten günümüze kadar 400'den fazla özel çay fabrikası kurulmuş, çay sanayiine ÇAYKUR'un işleme kapasitesi kadar kapasite eklenmiştir. Ne var ki, farklı ve özel çay ürünleriyle dünya çay piyasasına girmesi beklenen özel sektör, bu performansı hiçbir zaman ortaya koyamamıştır. Özel çay şirketleri ÇAYKUR'un elinden iç pazarı almaya yönelmiş, yurtdışı pazarlara girmek için bir çaba göstermemiştir.

Bunun başlıca nedeni çayda devlet tekeli kaldırılan 3092 sayılı Çay Kanunundaki eksiklikler ve yetersizliklerdir. Alalecele çayı özel sektöre açanlar, aslında bir sosyal devlet kurumu olarak çalışmış olan ÇAYKUR ve kâr amacı ile çalışacak olan özel sektör arasında çıkacak sorunları ve bu sorunların en zayıf taraf olan yaş çay üreticilerini ezeceğini ön görememiş, bu sorunları ortadan kaldıracak düzenlemeleri yapmamışlardır. Tüm neo-liberal saldırılarda olduğu gibi çayda da bir süre sonra devlet (ÇAYKUR), özel sektörün manipülasyon aracına dönüşmüştür.

Bugün yürürlükte olan 3092 Sayılı Çay Kanunu çaycılığın hiçbir sorununu çözemediği gibi, mevcut sorunların kaynağı haline gelmiş durumdadır.

Doğu Karadeniz Bölgesi'nde Giresun, Trabzon, Rize ve Artvin illerinde 787 bin dekar alanda 201 bin aile tarafından çay tarımı yapılmaktadır. Rize Ticaret Borsası verilerine göre 2022 yılında yüzde 65'i Rize'de olmak üzere 1 milyon 269 bin ton yaş çay hasadı yapılmıştır. Bunun 582 bin tonu ÇAYKUR, 687 bin tonu özel sektör tarafından satın alınmıştır. Bugün bölgede ÇAYKUR'a ait 47, özel sektöre ait faal olan 160 adet çay fabrikası bulunmaktadır. ÇAYKUR'un yaş çay işleme kapasitesi 9 bin ton/gün'dür. Özel sektör ise 15 bin ton/gün civarında olduğu sanılan kapasitesinin sadece 8 bin tonunu kullanmaktadır.

Bölgedeki müstahsile yaş çayın getirisi 2023 fiyatlarıyla 15 milyar TL civarındadır. Çay sektörü; işlenmesi, depolanması, paketlenmesi, pazarlanmasıyla birlikte 60-70 milyar TL'lik hacme sahiptir. Çay sektörünün ülke ekonomisine katkısının yıllık 2,5-3 milyar dolar civarında olduğu düşünülmektedir. Çay tarımı, bölgedeki yaklaşık 200 bin üretici ailenin geçim kaynağı durumundadır. Çay tarımının yanı sıra, çay işletmelerinde çalışan ya da bu işletmelerden emekli olan insanların doğduğu topraklarda yaşamaya devam edebilmesi, çayın geçim kaynağı olma niteliğini korumasına bağlıdır.

Çay üreticisi olan bölge halkı açısından bugün en temel problem yaş çay fiyatlarındaki istikrarsızlıktır. Mevcut Çay Kanununa göre; gerçek ve tüzel kişiler üreticilerden yaş çay yaprağını

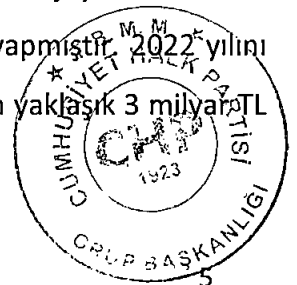
doğrudan satın alabilmektedir ama bununla ilgili hiçbir bağlayıcı kural bulunmamaktadır. Yaş çay fiyatı yılda bir kez Mayıs ayında belirlenip ilan edilmekte ve yılsonuna kadar değişmemektedir. Yaş çay fiyatı TÜİK verilerine göre bile %65 olan enflasyon altında erimektedir. 2023 yılında kuru çay fiyatına dört kez zam yapılmış, zam oranı %120'lere ulaşmıştır. İğneden ipliğe her ürünün fiyatı artarken yaş çay fiyatının yıl boyunca sabit tutulması, üreticinin emeğinin çalınmasından başka bir şey değildir.

ÇAYKUR yıllardan beri kapatılan fabrikaların yerine yapılanlar dışında yeni çay fabrikası kurmamaktadır. Mevcut kapasite de nedense tam olarak kullanılmamakta, üretilen yaş çayın tamamı ÇAYKUR tarafından alınamamaktadır. Kota ve kontenjan uygulamaları nedeniyle çay üreticisi hiçbir bağlayıcı kuralın olmadığı sözde piyasada özel sektörün insafına terk edilmiştir. Maalesef bugün çay sektöründe serbest piyasadan anlaşılan, güçlü olanın her istediğini yapabilmesidir.

Olgunlaşma zamanında hasat edilmesi ve hasat edildiğinde vakit kaybetmeksizin fabrikalarda işlenmesi gereken yaş çay yaprağını elinden çıkarmak zorunda olan çay üreticilerinin bu durumunu 'fırsat' gören özel sektör, üreticiden yaş çay yaprağını kendi istediği ve kendi belirlediği şartlarda, ÇAYKUR'un alım fiyatının çok altında almakta, ödemeyi de kendi belirlediği zamanda yapmaktadır. Elbette ülkedeki ticaret ile ilgili mevzuat çay ticaretinde de geçerlidir ancak örgütlü olmayan çay üreticileri, çay işletmecileri karşısında zayıf ve çaresizdir.

ÇAYKUR, 2021 yılı birinci sürgün dönemi için kotayı 600 kg/dekar olarak açıklamıştır. Ne var ki, üçüncü günden itibaren tam kapasiteye ulaştığı gerekçesiyle günlük alım kontenjanı uygulamasına geçmiş, kontenjanı önce 50-40 kg/dekara, ardından 15 ve 10 kg/dekara kadar düşürmüştür. Yaklaşık 1 ay süren ilk sezonun çoğu günlerini 10-15 kg/dekar günlük alım kontenjanı ile geçiren ÇAYKUR'a yaş çay yaprağını satamayan üreticiler, çayını özel sektörün belirlediği şartlarda ve onun belirlediği düşük fiyattan satmak zorunda bırakılmıştır. 2021 yılı ÇAYKUR'un alım fiyatı 3,87 TL/kg'dır. Özel sektör ise çay alım fiyatını 2,70 TL'ye kadar düşürmüştür. Özel sektörün yılda 600-700 bin ton yaş çay satın aldığı göz önüne alındığında görülmektedir ki, her yıl 600-700 milyon TL para üreticinin cebinden alınıp özel firmalara aktarılmaktadır.

2022 yılında çaylık alanlar, gübre fiyatlarındaki fahiş artış nedeniyle yeterince gübrelenemediği için rekolte %20 oranında düşmüştür. Yaş çay azaldığı ve kuru çaya sürekli zam yapıldığı için özel sektörün iştahı kabarmış, ÇAYKUR fiyatıyla yaş çay alımı yapmıştır. 2022 yılını sorunsuz kapattık diyen ÇAYKUR yöneticileri, rekoltenin düşmesini, üreticinin yaklaşık 3 milyar TL olan gelir kaybını bir sorun olarak görmemektedir.

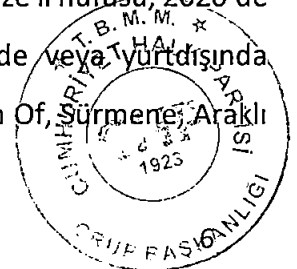
Kuşkusuz üreticilerin tek sorunu ürününü ucuza alan ve ödemeleri zamanında yapmayan özel sektör değildir. Miras yoluyla çay bahçelerinin küçülerek aile başı ortalama 2-5 dekara kadar düşmesi çaydan elde edilen geliri azaltmakta, üreticinin çaydan geçimini ve çay bahçesi ile olan bağı zayıflatmaktadır.

Bir başka endişe verici konu, çayda ithalatın sürekli olarak artmasıdır. 2006 yılından itibaren ülkemiz çayda net ithalatçı konumuna gelmiştir. Çay ithalatı her yıl daha da artmaktadır. Ayrıca, her yıl 50 bin ton civarında kuru çayın kaçak olarak ülkeye sokulduğu tahmin edilmektedir.

1984 yılında özel sektöre açılan çay sanayii ve ticareti; o tarihten bu yana yeterli yasal düzenlemeler yapılamadığı için hem devlet açısından hem yaş ve kuru çay üreticileri açısından, hem de tüketiciler açısından sorunlar yumağına dönüşmüştür. Çeşitli tarihlerde girişimlerde bulunulsa da bugüne kadar üreticiyi neo-liberal saldırılar karşısında koruyan bir çay kanunu çıkartılamamıştır. 2008 yılında ÇAYKUR tarafından hazırlanan taslak, dar kapsamlı olduğu ve ÇAYKUR'u Üst Kurul haline dönüştürüp Ankara'ya taşımayı öngördüğü için kamuoyunda karşılık bulmamıştır. 2009'da Ulusal Çay Konseyi ve Rize Ticaret Borsası'nca hazırlanan taslak, yaş çay üreticilerinin hassasiyetlerinden çok özel sektörün çıkarları dikkate alındığı gerekçesiyle kamuoyunun tepkisiyle karşılaşmış ve hükümete sunulmasına rağmen "Gündemimizde yoktur" denilerek sahiplenilmemiştir.

2013 yılından itibaren yeni bir çay kanunu hazırlanması ihtiyacı çeşitli ağzlardan tekrar dillendirilmeye başlamıştır. Son olarak ÇAYKUR Genel Müdürü Yusuf Ziya Alim, çay kanunu hazırlık çalışmaları yapıldığını, 'taban fiyat' konusunda anlaşmazlık çıktığı için ilerleme sağlanamadığını belirterek çay kanunu çalışmasının Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi koordinasyonunda yürütülmesi kararı alındığını açıklamıştır. RTEÜ'nün koordinasyonunda 2022'de hazırlanıp TBMM'ye sevk edilen taslak ise Ulusal Çay Konseyi ve Rize Ticaret Borsası tarafından 2009'da yapılan çalışmadan çok daha ileri bir kapitalizm örneği olarak Rize ve Doğu Karadeniz bölgesi insanların, çay üreticilerinin, bölgedeki ziraat odalarının tepkisi ile karşılaşmıştır. Neo-liberal dalganın etkisiyle hazırlanmış olan hiçbir taslak bu topraklarda kabul görmeyecektir.

Çay tarımının, sanayiinin ve ticaretinin yasal güvenceye alınmamış olmasından dolayı ortaya çıkan düzensiz, disiplinsiz ve denetimsiz ortamda bölge halkı geleceğe güvenle bakamamakta, giderek çaydan umudunu kesmektedir. Alternatif başka bir gelir kaynağı göremediği için bölge halkının büyük şehirlere göçü devam etmektedir. 2000 yılında 365.938 olan Rize il nüfusu 2020'de 344.359'a gerilemiştir. Rize'de doğan çocuklar, geleceklerini metropollerde veya yurtdışında aramaktadır. Çay bölgesindeki Artvin'in Arhavi ve Hopa ilçeleri ile Trabzon'un Of, Sürmene, Araklı

ilçeleri ve Giresun'un Tirebolu ilçesindeki nüfus hareketi de bölgeden dışarıya göçün varlığını ortaya koymaktadır.

1940'ta TBMM'nin çıkardığı Çay Kanunu, yaş çay fiyatının belirlenmesi sürecine üretici temsilcilerinin etkin şekilde katılımını sağlarken, bugün bu yapıdan çok daha geriye düşülmüştür. Yaş çayın fiyatı tüm paydaşların önerileri dikkate alınarak, maliyet, enflasyon ve hayat pahalılığı göstergeleri de göz önünde bulundurularak tespit edilmeli, bu fiyat, yaş çay taban fiyatı olarak açıklanmalı, bu fiyatın altında kimse yaş çay yaprağı alamamalıdır. Yaş çay üretimi üç sürgün döneminde yapılmaktadır. 1'inci sürgün dönemi Mayıs-Haziran aylarında, 2'nci sürgün Temmuz-Ağustos'ta, 3'üncü sürgün dönemi ise Eylül-Ekim aylarında tamamlanmaktadır. Yüksek enflasyon ortamında Mayıs ayında açıklanan fiyatın Ekim-Kasım'da eridiği dikkate alınarak, her sürgün dönemi için yaş çay fiyatı ayrı ayrı enflasyon farkları ilave edilerek belirlenip ilan edilmelidir.

Çay bahçelerinin, yaş çay yaprağının, yaş çay işleme tesislerinin ve kuru çayın standartları belirlenmeli, tüm süreçlerde bu standartlara uyulmalıdır. Çay Standartlarını Belirleme Komisyonu eliyle, katılımcı bir anlayışla standartlar belirlenmelidir. Bu kanun teklifi her aşamada çaycılığa standartlar getirmeyi ve bu şekilde kaliteyi yükseltmeyi amaçlamaktadır.

Aynı şekilde bu kanun teklifi sağlıklı işleyen; yaş ve kuru çay üreticilerinin, devletin ve tüketicilerin haklarının korunmasını sağlayacak bir Çay Borsasının kurulmasını öngörmektedir.

Bugün Türkiye'de 250 bin ton/yıl kuru çay üretilmektedir ve bunun tamamı iç piyasada tüketilmektedir. Resmi yollardan Gümrük Vergisi ödenerek ülkeye getirilen 15-20 bin ton dolayında yabancı çayın haricinde 50 bin ton kadar menşei belirsiz kaçak çay yurda sokulmaktadır. Çay kaçakçılığı hem ÇAYKUR'a hem düzgün çalışmak isteyen özel sektöre hem de bölge insanına ekonomik yönden ciddi kayıplar yaşatmakta, halk sağlığını da tehdit etmektedir. Bu durum sadece kaçakçılıkla mücadele yöntemleri ile önlenemez; bunun için öncelikle yapılması gerekli olan iş, ülkede yeteri kadar kaliteli ve ucuz kuru çayın üretilmesidir.

Türkiye'de kuru çay üretimi 250 bin ton olmasına karşın tüketim 350 bin ton civarındadır. Talep açığı, ithalat ve kaçakçılık yoluyla yurda sokulan çay ile kapanmaktadır. Yaklaşık 90-100 bin ton ilave çay üretimine ihtiyacımız vardır. Bu ihtiyaç yıllar içinde artacaktır. Çünkü ülke nüfusu ve insanların çay tüketimi artmaktadır. Çay üretiminin, talebi karşılayacak oranda artırılması gerekmektedir.

Türk çayının dünya çay piyasasındaki rakiplerine göre üstünlükleri vardır. Kış aylarında çaylıkların üzerine kar yağan tek çay ülkesi Türkiye'dir. Çay bahçelerinde böceklenme olmadığı için böcek öldürücü ilaç (insektisit) kullanılmamaktadır. Türkiye, organik çay üretme imkânı olan

neredeyse tek ülke durumundadır. Bu nedenle yeni çay bahçeleri oluşturulmalı, çay üretimi artırılmalıdır, organik çay üretimi desteklenmelidir.

Genel kabul görmüş tanımlara göre Ulusal Varlık Fonları, bugünün kaynaklarından gelecek nesillerin de yararlanması ilkesine dayanarak "cari fazla veren ülkelerin cari fazlalarını gelecek nesillerin de yararlanacağı yatırımlarla değerlendirmesini" veya "doğal kaynakların işletilmesinden kaynaklanan gelirlerin gelecek nesillerin de yararlanmasına olanak verecek şekilde yüksek getirili yatırımlara yönlendirilmesini" hedeflemektedir.

Kuruluş amacı 6741 sayılı kanunda "sermaye piyasalarında araç çeşitliliği ve derinliğine katkı sağlamak, yurtiçinde kamuya ait olan varlıkları ekonomiye kazandırmak, dış kaynak temin etmek, stratejik, büyük ölçekli yatırımlara iştirak etmek" olarak belirtilen Türkiye Varlık Fonuna ÇAYKUR'un devredilmesi hem bir tür bölgesel kalkınma projesi olan ÇAYKUR'un hem de Türkiye Varlık Fonunun kuruluş amaçlarına aykırıdır.

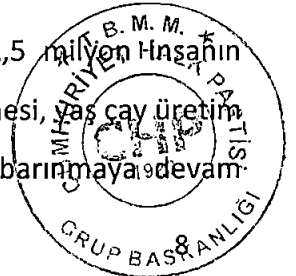
ÇAYKUR'un Varlık Fonu'na devredilmesi insanlar tarafından özelleştirileceği şeklinde algılanmıştır. Bölgede sosyal devletin vücut bulmuş hali olan ÇAYKUR'un özelleştirileceği düşüncesi bölge halkı için tam bir kâbustur. ÇAYKUR'un özelleşmesi ve devletin tamamen sektörden çekilmesi halinde bölge halkı 1984 yılından bu yana hiç iyi sınav vermemiş olan özel şirketlerin insafına terk edilmiş olacaktır. Bu durumda, bölgeden batıdaki metropollere hızla nüfus kayması yaşanacak, sosyal sorunlarla ve daha ağır ekonomik maliyetlerle karşılaşılacaktır.

1984'ten bu yana denenen model, kurulmaya çalışılan sistem beklenenin aksine iç piyasada kaos ve belirsizlik ortamına neden olmuştur. Çay piyasasına yasal düzenleme ile müdahalede gecikildikçe ÇAYKUR'un belirleyici rolü zayıflamakta, sorunlar tüm kesimler için (devlet-çay üreticileri- çay işletmecileri -tüketiciler) katlanarak artmaktadır.

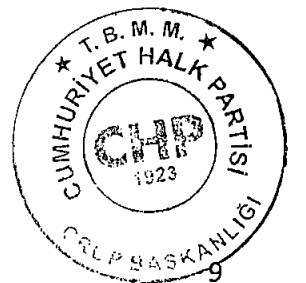
Bu nedenle Türkiye çay piyasasında köklü bir geçmişe ve öncü bir role sahip İktisadi Devlet Teşekkülü statüsünde olan ÇAYKUR'a 233 sayılı KHK hükümleri saklı kalmak üzere ilave görev ve yetkiler verilmesi gerekmektedir.

Bu Kanun'la ÇAYKUR'a özel firmalara çay ürettirme imkânı tanınmaktadır. Böylece, ilave kamu yatırımı yapmadan, özel sektörün mevcut âtil kapasitesini kullanarak kapasite artırma olanağı getirilmektedir. Bu düzenleme ile aynı zamanda kota ve kontenjan sorunu da bütünüyle ortadan kalkacaktır.

Bu Kanun teklifi ile Doğu Karadeniz Bölgesinde yaşayan yaklaşık 1,5 milyon insanın doğrudan geçim kaynağı durumundaki çay tarımının sürdürülebilir hale getirilmesi, çay üretimi ve satışındaki sorunların çözülmesi, bölge insanının doğduğu topraklarda barınmaya devam

edebilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla hazırlanan kanun teklifi; çay tarım alanlarının yeniden tespit ve ruhsatlandırılmasını, çay tarımını, yaş çayın işlenmesini, kuru çayın üretim ve pazarlamasını, çay üreticileri ile çay işletmecilerinin hak ve yükümlölükleri ile bir İktisadi Devlet Teşekkölü olan ÇAYKUR'un bu süreçlerdeki düzenleyici ve denetleyici görevlerini düzenlemeyi öngörmektedir.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1- Kanunun amacı ve kapsamı belirtilmektedir.

MADDE 2- Kanunda yer alan tanımların ve kavramların açıklamalarına yer verilmiştir.

MADDE 3- Çay tarımı ve işlenmesindeki izin, yönlendirme ve denetleme yetkileriyle çay tarımı bölgesinin tespitindeki yetkiye ilişkin düzenlemedir. Maddede ayrıca, yaş çay tarımının ve yaş çay işleyerek yapılacak kuru çay üretiminin ve kuru çay paketleme tesislerinin sadece Çay Tarımı Bölgesinde yapılacağı hususu düzenlenmektedir.

MADDE 4- Maddede Türkiye çay piyasasında köklü bir geçmişe ve öncü bir role sahip ÇAYKUR'a 233 sayılı KHK hükümleri saklı kalmak üzere ilave görev ve yetkiler verilmektedir.

ÇAYKUR'a yaş çayın üretilmesi, satın alınması, işlenmesi ve kuru çayın pazarlanmasının yanı sıra, çay tarımının standartlarının tespit edilmesi ve denetlenmesi ile çay ürününün verimi, kalitesi ve işleme tekniklerinin geliştirilmesi için gerekli araştırmaları yapmak ve bunun için gerekli olan alt yapıyı kurma görevleri verilmektedir.

Yaş ve kuru çay piyasasında fiyat istikrarının korunması için tedbir alınmasına ilişkin olarak ÇAYKUR'a ilave görevler verilmektedir.

MADDE 5- Yeni çay bahçesi kurulması için gerekli olan izin ve ruhsatlar ile ruhsatsız çay bahçelerinde üretilen yaş çay yapraklarının satın alınamayacağı düzenlenmektedir.

Çay bahçelerinin ruhsatlandırılmasına ilişkin olarak gerekli düzenlemeleri yapmak üzere Bakanlığa yetki verilmektedir.

MADDE 6- Organik çayın üretilmesi ile ilgili hususlar düzenlenmiştir.

MADDE 7- Kuru çayın üretimine ve ticaretine ilişkin hususlar düzenlenmiştir. Yaş çay işleme tesislerinin (Kuru çay üretim tesisi) ve kuru çay paketleme tesislerinin nerede, hangi izinlerle kurulabileceği ve ruhsatlandırma işlemlerinin nasıl yapılacağı düzenlenmiştir.

Kuru çay üretim ruhsatının verilmesine ilişkin şekil ve şartlar düzenlenmiştir. Yaş çay işleme tesisleri ile kuru çay paketleme tesislerinin teknik ve fiziki yeterlilik ile hijyen şartları ve finansal izlenmesi ve denetlenmesi düzenlenmiştir.

Kuru çay üretiminde kimyasal katkı maddesi kullanılamayacağı hüküm altına alınmaktadır.

Kuru çay üretimine ilişkin verilen ruhsatın denetimi ve ruhsattaki şartların uygulanması durumunda izlenecek yol ve yöntem düzenlenmiştir.

MADDE 8- Kuru çay üreticilerine Bakanlık tarafından verilen Kuru Çay Üretim Kotası hakkındaki hususlar düzenlenmiştir.

MADDE 9- ÇAYKUR adına üretilenler hariç olmak üzere dökme kuru çayın satışının yapılacağı Çay İhtisas Borsası'nın kurulması düzenlenmiştir.

MADDE 10- Madde; çay tarımını geliştirmek, bunun için politikalar oluşturmak, araştırmalar yapmak veya yaptırmak, çay üreticilerine yol göstermek, her türlü çay ürününü üretmek, ürettirmek, ticaretini yapmak ve konu ile ilgili diğer gerekli işlemleri yürütmek amacıyla faaliyette bulunan ÇAYKUR'u; çay bahçeleri, yaş çay, yaş çay işleme tesisleri ve kuru çay standartlarının belirlenmesi için 'Çay Standartlarını Belirleme Komisyonu'nun oluşturulması ve standartları belirleme konusunda yetkilendirilmektedir. Denetimlerin ne şekilde yapılacağı madde ile düzenlenmiştir.

MADDE 11- Maddede yaş çay alım fiyatının belirlenmesine, bu fiyatın taban fiyat olmasına ve bu fiyatın altında yaş çay alımı yapılamayacağına, her sürgün döneminde enflasyon farkı eklenerek yeni yaş çay alım fiyatı belirlenmesine ve bunların yanı sıra yaş çaya verilecek destekleme priminin belirlenmesine ilişkin usul ve esaslar ile bu konudaki yetkiler düzenlenmiştir.

MADDE 12- ÇAYKUR'un kendi adına kuru çay üretirmek için özel firmalarla yapacağı anlaşmaya ilişkin hususlar düzenlenmiştir.

MADDE 13- Maddede, kaçakçılık yoluyla ülkeye girdiği tespit edilen çayların ne şekilde değerlendirileceği düzenlenmektedir.

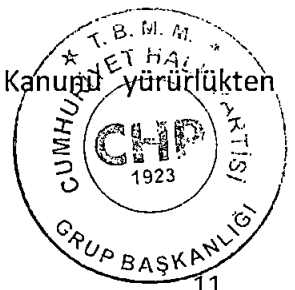
MADDE 14- Maddede, çay tarımı, işlenmesi ve kuru çay pazarlamasının tüm süreçlerinde standartlara uyulmaması halinde uygulanacak idari cezalar düzenlenmektedir.

MADDE 15- Maddede, Kanun gereği çıkarılması gereken Yönetmeliklerin hazırlanma ve yürürlük tarihleriyle ilgili düzenleme yapılmaktadır.

MADDE 16- Madde, Bakanlık ile ÇAYKUR'un, çay tarımı bölgesindeki teşkilatlarının kanun hükümlerine göre yapılandırılmasını öngören düzenlemedir.

MADDE 17- Madde ile 19/8/2016 tarih ve 6741 sayılı Türkiye Varlık Fonu Yönetimi Anonim Şirketinin Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'da değişiklik yapılmaktadır.

MADDE 18- Madde ile 04/12/1984 tarih ve 3092 sayılı Çay Kanunu yürürlükten kaldırılmaktadır.

GEÇİCİ MADDE 1- Madde ile kanunun yürürlüğe girdiği tarihte vatandaşların özel mülkiyeti altında olup, tescil edilmemiş ve ruhsatlandırılmamış olan çay bahçelerinin tescil edilmesi ve ruhsatlandırılması düzenlenmektedir.

GEÇİCİ MADDE 2- Madde ÇAYKUR tarafından çay standartlarının ilan edilmesinden sonra mevcut çay üreticilerinin çay bahçelerini, çay işletmecilerinin ise çay fabrikası ve her tür işletmelerini belirlenen standartlara uygun hale getirmeleri ile ilgili uyum sürecini düzenlemektedir.

GEÇİCİ MADDE 3- Madde ile, ÇAYKUR Türkiye Varlık Fonu kapsamından çıkarılmaktadır.

MADDE 19- Yürürlük maddesidir.

MADDE 20- Yürütme maddesidir.

ÇAY KANUNU TEKLİFİ

Amaç ve kapsam

MADDE 1- (1) Bu kanunun amacı, çay tarımı bölgesinin ve çay bahçelerinin tespitini, çay tarımını, yaş çayın işlenmesini, kuru çayın üretimini ve pazarlanmasını, çay üreticileri ile çay işletmecilerinin hak ve yükümlülükleri ile ÇAYKUR'un çay tarımı, yaş çayın işlenmesi ve kuru çayın üretimi ve pazarlanmasındaki düzenleyici ve denetleyici görevlerini düzenlemektir.

Tanımlar ve kavramlar

MADDE 2- (1) Bu Kanunda geçen;

- a) Çay tarımı bölgesi: Sınırları Cumhurbaşkanınca belirlenen, çay tarımı yapılan bölgeyi ve bu bölgedeki il ve ilçeleri,
- b) Çay bahçesi: Çay tarımı yapılan arazileri,
- c) Bakanlık: Tarım ve Orman Bakanlığını,
- ç) ÇAYKUR: Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğünü,
- d) Çay üreticisi: Çay tarımı yapan gerçek ve tüzel kişileri,
- e) Yaş çay işleme tesisi: Çay üreticisi gerçek kişilerden alınan yaş çayın, işlenerek kuru çay üretimi ve paketlemesi yapılan fabrika, atölye veya benzeri tesisleri,
- f) Kuru çay üreticisi: Çay üreticilerinden yaş çayı satın alıp, fabrika, atölye ve benzeri tesislerde işleyerek kuru çay imalatını ve paketlemesini yapan kişileri,
- g) Kuru çay paketleme tesisi: Kuru çayın kuru çay üreticilerinden satın alınıp paketlenildiği tesisleri,
- ğ) Kuru çay üretme sözleşmesi: ÇAYKUR ile gerçek ve tüzel kişilerden istekli olanlar arasında ÇAYKUR adına kuru çay üretilmesinin şartlarını düzenleyen özel hukuk sözleşmelerini,
- h) Dökme kuru çay: Paketlenmemiş kuru çayı,
- ı) Çay Borsası: ÇAYKUR adına üretilenler hariç olmak üzere, dökme kuru çayın alınıp satıldığı yeri,
- i) Gübreleme: Yapılacak tespitler sonucunda çay tarımında kullanılması gereken ve standartları ÇAYKUR tarafından belirlenen gübre çeşitlerini ve gübreleme tekniklerini,
- j) Çay atıkları: Yüzde nispeti ÇAYKUR tarafından belirlenecek olan, üretim sırasında ortaya çıkacak olan ve çay tanımına girmeyen ürünleri,

ifade eder.

Çay tarımı ve çayın işlenmesi

MADDE 3- (1) Çay tarımı ve çayın işlenmesi, Çay Tarımı Bölgesindeki il ve ilçelerde devletin izni, yönlendirmesi ve denetlemesi çerçevesinde yapılır.

(2) Çay Tarımı Bölgesi Cumhurbaşkanınca tespit ve ilan olunur. Bu bölgenin dışında çay tarımı yapılamaz, yaş çay işleme ve kuru çay paketleme tesisi kurulamaz.

ÇAYKUR'un görevleri

MADDE 4- (1) ÇAYKUR, yaş çayın üretilmesi, satın alınması, işlenmesi ve kuru çayın pazarlanmasının yanı sıra, çay tarımının standartlarının tespit edilmesi ve denetlenmesi ile çay ürününün verimi, kalitesi ve işletme tekniklerinin geliştirilmesi için gerekli araştırmaları yapmak ve bunun için gerekli olan altyapıyı kurmakla görevlidir.

(2) Yaş çayın üretimi, işlenmesi, satın alınması ve kuru çayın pazarlanması ile ilgili denetleyici ve düzenleyici diğer tedbirleri almak konusunda gerektiğinde Bakanlığın önerisi üzerine Cumhurbaşkanın Kararı ile ÇAYKUR'a ilave görevler verilebilir.

(3) 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname hükümleri saklıdır.

Çay bahçesi ruhsat işlemleri

MADDE 5- (1) Çay tarımı bölgesinde yeni çay bahçesi kuracak olanlar, ÇAYKUR'un çay bahçesi için tespit etmiş olduğu standartlara uymak ve kuracakları çay bahçesi için ÇAYKUR'dan ruhsat almak zorundadırlar.

(2) Ruhsatlandırılmamış çay bahçelerinde yetişen yaş çay yaprakları satılamaz ve satın alınamaz.

(3) Ruhsat işlemlerinin nasıl yürütüleceği ve yaş çay standardının tespiti Bakanlık tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

Organik çay üretiminin desteklenmesi

MADDE 6- (1) Organik çay üretimi devletçe desteklenir.

(2) Organik çay üretimi yapacak olanlar, ÇAYKUR'un organik çay bahçesi için tespit etmiş olduğu standartlara uymak ve ÇAYKUR'dan organik çay bahçesi ruhsatı almak zorundadırlar.

(3) Organik çayın üretimi, işlenmesi ve desteklenmesi ile ilgili esas ve usuller Bakanlık tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

Kuru ay üretim ruhsatı

MADDE 7- (1) Kuru ayın, ÇAYKUR tarafından tespit ve ilan olunan standartlara uygun bir şekilde etimi ve ticareti serbesttir.

(2) Gerçek ve tüzel kişiler, Cumhurbaşkanınca ay tarımı bölgesi olarak ilan edilen illerde yaş çay işleme ve çay paketleme tesisleri kurup işletebilirler. Yaş ay işleme tesisi kurup işletecek gerçek ve tüzel kişiler; tesisin, ÇAYKUR tarafından belirlenen standartlara uygun olduğuna dair Bakanlıktan ruhsat almak zorundadır.

(3) Yaş ay işleme tesislerinin teknik ve fiziki yeterliliği ile hijyen şartları, ÇAYKUR'un belirlediği standartlara uygun olmalıdır. Bu tesisler Bakanlık tarafından denetlenir ve yeterli görülenlere Bakanlık tarafından kuru çay üretim ruhsatı verilir.

(4) Kuru ay üretim ruhsatı verilen gerçek veya tüzel kişiler, finansal yükümlülüklerini karşılayabilecek durumda olup olmadıklarının tespiti amacıyla Bakanlık tarafından izlenir ve denetlenir.

(5) Kuru ay üretiminin hiçbir aşamasında ve piyasaya arz sırasında, ay Standartlarını Belirleme Komisyonu tarafından bilimsel zorunluluklar nedeniyle izin verilenler hariç olmak üzere, kimyasal katkı maddesi kullanılamaz.

(6) Ruhsat verilmesi için aranan şartların yitirilmesi halinde verilen ruhsat, gerekli şartlar sağlanana kadar askıya alınır. Askı süresince üretim durdurulur. Altı ay içerisinde gerekli şartları sağlamayanların ruhsatı iptal edilir.

(7) Kuru ay üretim ruhsatı verilmesine yönelik izleme ve incelemeye ilişkin gerekli görülen şartlar ile takip olunacak usul ve esaslar Bakanlık tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

Kuru ay kotası

MADDE 8- (1) Bakanlıkça kuru çay üreticilerine ait fabrikaların günlük yaş çay işleme kapasitesi; bilimsel ve sınaı kriterler gözetilerek günlük ve yıllık olarak tespit edilir, kuru çay üreticilerine kapasiteleri oranında kuru çay üretici kotası verilir.

(2) Kotalar, fabrikaların üretim süreleri ile son üç yıllık ortalama fiili günlük işleme kapasiteleri ve/veya üretim miktarları ve randımanları esas alınmak suretiyle hesaplanır. Faaliyete başlamasının üzerinden üç yıl geçmeyenler ile ilk kez üretime geçecek olanlar ve bu Kanunun yürürlüğe girmesinden önce kapasite artırım izni almış olan fabrikalar için kota belirlenmesinde Bakanlık uzmanlarınca tespit edilen üretim verileri esas alınır.

(3) Yeni fabrika kurulabilmesi ve/veya mevcut fabrikaların kapasitelerinin artırabilmesi için kota temin edilmesi zorunludur. Kuru çay üreticilerine yeni kota tahsisi Bakanlığın yetkisindedir.

(4) Kuru çay üreticilerinin kotaları her üç yılda bir 31 Mart tarihine kadar, yurt içi çay talebi, kuru çay üreticilerinin çay işleme ve üretim kapasiteleri göz önünde bulundurularak Bakanlık tarafından müteakip üçer yıllık dönemler için tespit edilir.

Çay borsası

MADDE 9- (1) Kuru çayın arz ve talebini buluşturmak, standartlara uygun şekilde tasnif edilmiş kuru çayın alım-satımına aracılık etmek ve bunların yapılmasına imkân sağlayacak koşulları ve altyapıyı hazırlamak üzere ÇAYKUR Genel Müdürlüğünün bulunduğu Rize ilinde 18.05.2004 tarih ve 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanununun 53. maddesine uygun şekilde Çay Borsası kurulur.

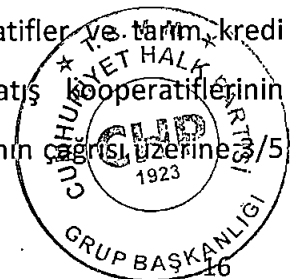
(2) Kuru çay üreticileri, ÇAYKUR adına üretilenler hariç ürettiği tüm çayı, doğrudan pazara paketli olarak satabileceği gibi, dökme olarak da satabilir. Kuru çay dökme olarak ancak Borsa'da alım-satımına konu edilebilir.

(3) Çay Borsasının kuruluş, işleyiş ve işlem yapma usul ve esasları, Bakanlık tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

Çay standartlarını belirleme komisyonu

MADDE 10- (1) ÇAYKUR, çay bahçesi, organik çay bahçesi, gübre, gübreleme, budama, yenileme, yaş çayın hasadı, nakliyesi ve muhafazası, çay işleme süreci, çay işleme tesislerinde kullanılan makine ve teçhizat, ekipman ile her tür kuru çay, diğer ürünler ve çay atıkları, çevre ve hijyen koşulları ile diğer hususlar için zorunlu olan standartların tespit edilmesi konusunda yetkilidir.

(2) ÇAYKUR; çay standartlarını, aşağıdaki kurum ve kuruluşlardan birer temsilcinin katılımı ile oluşturulacak 'Çay Standartlarını Belirleme Komisyonu' marifetiyle tespit eder. ÇAYKUR Genel Müdürü veya görevi tevdi edeceği Yardımcısı başkanlığında oluşturulacak olan Çay Standartlarını Belirleme Komisyonu, Çay Tarımı Bölgesindeki il ve ilçelerin; Ziraat Odaları, Ticaret ve Sanayi Odaları, Ziraat Fakülteleri, Çevre Mühendisliği Fakülteleri, Mühendislik Fakültelerinin Makine Mühendisliği bölümleri, Çevre Mühendisleri Odaları, Ziraat Mühendisleri Odaları, Makine Mühendisleri Odaları, faaliyet konusu çay olan tarımsal amaçlı kooperatifler ve tarım kredi kooperatifleri, üretici birlikleri, çay ihracatçı birlikleri, çay tarım satış kooperatiflerinin temsilcilerinden oluşur. Bu komisyon yılda en az iki kez olmak üzere başkanın çağrısı üzerine 3/5

çoğunlukla toplanır, kararlarını, ÇAYKUR ve Bakanlık uzmanlarınca hazırlanmış olan raporlar üzerinden müzakere ederek toplam üye sayısının salt çoğunluğuyla verir.

(3) Bu komisyonun sekretarya hizmetleri ÇAYKUR tarafından yürütülür. Komisyonun oluşumu, çalışma usul ve esasları, Bakanlık tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

(4) Bu kanunun yürürlüğe girmesinden sonra 12 ay içerisinde çayla ilgili her türlü standart ÇAYKUR tarafından yeniden gözden geçirilip belirlenerek ilan olunur.

(5) Çay tarımı ve çayın işlenmesi ile elde edilen ürünlerin standartlara uygun olup olmadığı Bakanlıkça denetlenir. Bakanlık, denetim ekiplerinde ÇAYKUR uzmanlarını görevlendirebilir.

Yaş çay taban fiyatı ve ürün destekleme primi

MADDE 11- (1) Yaş çay taban fiyatı aşağıdaki şekilde belirlenir.

(a) Birinci sürgün yaş çay taban fiyatı, her yıl çay sezonu başlamadan önce Bakanlık tarafından; ÇAYKUR, çay tarımı bölgesindeki illerin Ziraat Odaları, Esnaf ve Sanatkarlar Odaları, Ticaret ve Sanayi Odaları, ÇAYKUR'da yetkili sendikalar, Çay Üreticileri Kooperatifleri ve tüketici derneklerinin önerileri ile yaş çayın maliyeti ve TÜFE artış oranları dikkate alınarak belirlenip açıklanır.

(b) İkinci sürgün dönemine ait yaş çay taban fiyatı Ağustos ayının 15'ine kadar, Mayıs-Temmuz dönemindeki TÜFE artış oranları eklenerek güncellenip ilan edilir.

(c) Üçüncü sürgün dönemine ait yaş çay taban fiyatı Ekim ayının 15'ine kadar, Ağustos-Eylül dönemindeki TÜFE artış oranları eklenerek güncellenip ilan edilir.

(2) Bakanlıkça açıklanan yaş çay fiyatı taban fiyattır, bu fiyatın altında yaş çay satın alınamaz.

(3) Yaş çay destekleme primi, o yıl için belirlenen yaş çay fiyatının %10'undan aşağı olmamak üzere 18/4/2006 tarih ve 5488 sayılı Tarım Kanununun 19 uncu maddesi hükmü gereğince Cumhurbaşkanınca tespit ve ilan olunur.

(4) Çay üreticilerinin yaş çay alım bedelleri, yaş çayın satın alındığı ayı izleyen ay sonuna kadar ödenir.

ÇAYKUR adına kuru çay üretilmesi

MADDE 12- (1) ÇAYKUR, yaş çayı kendi fabrikalarında işleyip kuru çay üretebileceği gibi, standartlara uygun olmak koşuluyla gerçek ve tüzel kişilere ait olan fabrikalarda da kuru çay ürettirebilir. Her yıl 31 Mart tarihine kadar ÇAYKUR adına kuru çay üretecek gerçek ve tüzel kişilerle

ÇAYKUR arasında kuru çay üretme sözleşmesi yapılır. Gerçek ve tüzel kişiler, ücret veya kuru çay karşılığında ÇAYKUR adına üretecekleri kuru çay için gerekli olan yaş çayı ÇAYKUR'dan alır.

(2) Gerçek ve tüzel kişiler kendileri pazarlamak üzere kuru çay üretmek için ihtiyaç duyduğu yaş çayı doğrudan çay üreticilerinden alabileceği gibi, önceden sözleşme yapmak koşuluyla ÇAYKUR'dan da satın alabilirler.

(3) Gerçek ve tüzel kişilerin ÇAYKUR'dan ya da doğrudan üreticiden alacağı yaş çayın fiyatı, Bakanlıkça her sürgün dönemi öncesinde ilan edilen yaş çay fiyatından az olmamak üzere taraflar arasında yapılacak anlaşma ile belirlenir.

(4) ÇAYKUR adına kuru çay üretilmesi ile ilgili usul ve esaslar Bakanlık tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

Çay kaçakçılığı ile mücadele

MADDE 13- (1) Kaçakçılık yoluyla ülkeye sokulduğu tespit edilen her tür kuru çayın tamamına el konulur ve ÇAYKUR'a teslim edilir. Standartlara uygun olmayan yerli ya da yabancı menşeli çaylar ÇAYKUR tarafından imha edilir. Standartlara uygun olan kuru çaylar ise Ticaret Bakanlığı Destek Hizmetleri, Tasfiye İşleri ve Döner Sermaye Genel Müdürlüğü aracılığıyla tasfiye edilir.

Cezalar

MADDE 14- (1) Bakanlığın çay tarımı bölgesindeki taşra teşkilatları; aynı zamanda bu Kanun hükümlerine, bu kanuna dayanılarak çıkarılan yönetmelik hükümlerine, belirlenen yaş ve kuru çay standartlarına, ruhsat şartlarına aykırı davranıldığı durumlarda, idari para cezası vermek ve üretim ruhsatlarını iptal etmek, yetkisi dâhilindeki diğer ceza ve yaptırımları uygulamak ve dava açmak da dahil olmak üzere her türlü adlî ve idarî makama başvuru yapmaya yetkilidir.

(2) İdari para cezaları şunlardır;

a) Ruhsatsız olarak yeni çay bahçesi kuranlara dekar başına 10.000.- (Onbin) TL idari para cezası verilir.

b) İzin verilmiş olan zirai mücadelede kullanılacak ilaç ve kimyasallar dışında herhangi bir ürün kullanan, standartlara uygun olmayan gübre kullanan veya uygun olmayan yöntem ve miktarlarda gübreleme yapan çay üreticisinin, uygun olmayan malzemeyi kullandığı çay bahçesi ile ilgili ruhsatı iptal edilir, o alanla ilgili olarak dekar başına 5.000.- (Beşbin) TL idari para cezası uygulanır.

c) Çay üreticilerinden satın aldığı yaş çayı, belirlenen standartlardan yoksun fiziki şartlardaki alım yerlerinde bekleten kuru çay üreticilerine; alım yeri başına 20.000.- (Yirmi bin) TL, yaş çayı uygun olmayan vasıtalarla nakleden çay işletmecilerine, vasıta başına 10.000.- (On Bin) TL idari para cezası verilir.

ç) Kuru çay üretici ruhsatı olmaksızın yaş çay ürününü fabrika, atölye veya benzeri bir tesiste işleyerek kuru çay veya çay bitkisinden elde edilebilecek uç ürünlere dönüştüren gerçek veya tüzel kişilere 200.000.- (İkiyüzbin) TL'den 500.000.- (Beşyüzbin) TL'ye kadar idari para cezası verilir.

d) ÇAYKUR adına üretilenler hariç, dökme kuru çayı Borsa dışında alan ve satanlara alım satıma konu beher kilogram kuru çay için 50.- (Elli) TL idari para cezası uygulanır.

e) İzin verilmiş olan ilaç ve kimyasallar dışında üretim aşamasında herhangi bir ürün kullandığı tespit edilen çay işletmecilerinin ruhsatı ve kotası iptal edilir; kotasının karşılığı beher ton kuru çay için 20.000.- (Yirmibin TL) idari para cezası uygulanır.

f) Bakanlıkça açıklanan yaş çay fiyatının altında doğrudan üreticiden yaş çay satın alan gerçek ve tüzel kişilere alıma konu yaş çayın her bir kilogramı için 10.- (On) TL idari para cezası uygulanır.

g) Çay atıklarının, Çay Standartlarını Belirleme Komisyonu tarafından belirlenen amaçlar dışında kullanıldığının tespit edilmesi halinde, bu fiili işleyen gerçek ve tüzel kişilere hiçbir ihtar ve ihbara gerek kalmaksızın 200.000.- (İkiyüz bin TL) idari para cezası uygulanır.

h) Bu kanun ve kanun çerçevesinde çıkarılan yönetmelik hükümlerine ve belirlenen standartlara aykırı olarak üretilmiş çaylar için yetkili Sulh Ceza Hakimliği zoralım kararı verir ve Bakanlığın taşra teşkilatınca görevlendirilecek bir görevlinin de katılımı ile bu çaylar imha edilir.

(3) İdari para cezaları, her yıl Hazine ve Maliye Bakanlığınca belirlenen yeniden değerlendirme oranı esas alınarak artırılır.

(4) Bu kanun ve kanun çerçevesinde çıkarılan yönetmelik hükümlerine ve belirlenen standartlara uymayanlara ve bunlara aykırı olarak yaş ve kuru çay üretimi yapanlara uygulanacak cezalarla ilgili usul ve esaslara ilişkin yönetmelik Bakanlık tarafından hazırlanarak yürürlüğe konulur.

Yönetmelikler

MADDE 15- (1) Bu kanunun 5, 6, 7, 9 10, 12, ve 14. maddeleri uyarınca çıkarılacak yönetmelikler bu kanunun yayımlandığı tarihten itibaren altı ay içerisinde hazırlanarak yürürlüğe konulur.

Diğer hükümler

MADDE 16- (1) Bakanlık ve ÇAYKUR, çay tarımı bölgesindeki teşkilatlarını bu kanun hükümlerinin gerektirdiği şekilde; personel, teknik eleman, makine ve ekipman ihtiyaçlarını dikkate alarak yapılandırır.

Değiştirilen hükümler

MADDE 17- (1) 19/8/2016 tarih ve 6741 sayılı Türkiye Varlık Fonu Yönetimi Anonim Şirketinin Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde yer alan “İktisadi devlet teşekküllerinden,” ibaresi “İktisadi devlet teşekküllerinden (Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğü hariç),” olarak değiştirilmiştir.

Kaldırılan hükümler

MADDE 18- (1) 04/12/1984 tarih ve 3092 sayılı Çay Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır.

Mevcut ruhsatsız çay bahçeleri

GEÇİCİ MADDE 1- (1) Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte tapulu arazilerdeki mevcut ruhsatsız çay bahçeleri vatandaşın beyanı üzerine başka şart aranmadan ÇAYKUR tarafından kayda alınır ve ruhsatlandırılır.

Çay standartlarına uyum

GEÇİCİ MADDE 2- (1) ÇAYKUR tarafından Çay Standartlarının ilan edilmesinden sonra mevcut çay üreticileri çay bahçelerini iki yıl içinde, mevcut kuru çay üreticileri de işleme ve paketleme tesislerini bir yıl içinde standartlara uygun hale getirmek zorundadır. Verilen süre içinde standartlara uygun hale getirilmeyen çay bahçesi ile her tür tesisin ruhsatı iptal edilir.

GEÇİCİ MADDE 3- (1) Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğü (ÇAYKUR) Türkiye Varlık Fonu kapsamı dışına çıkarılmıştır.

Yürürlük

MADDE 19- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 20- (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

